

ПРОФЕСОР ОКСАНА ФРАНКО: ТАЛАНОВИТА УКРАЇНСЬКА ЖІНКА, НАУКОВЕЦЬ І ПЕДАГОГ

Оксана Омелянівна Франко народилася 11 квітня 1939 року в місті Калущі (нині – Івано-Франківської області). Вона є родичкою нашого славного письменника І. Франка – онукою його брата Онуфрія Яковича (1861–1913). Її батько Омелян Онуфрійович Франко (1906–1981) та мати Ганна Дмитрівна (з Тацуняків; 1913–1991) були активними діячами «Просвіти» на Калущині та непересічними учасниками крайового національно-патріотичного і культурологічного руху. За фахом її батько – будівельник мостів та майстер шосейних доріг (брав участь у спорудженні мостів через Дністер та прокладанні шляхів Калущ – Войнилів – Галич). Брат Мирослав (1936–1991) обрав батьківську професію.

Дитинство Оксани припало на важкий і трагічний період Другої світової війни та перших повоєнних років. Людей вивозили до Сибіру, тільки з Франкової родини зазнало репресій 28 осіб. Здебільшого переслідували за синів, які мали хоча б найменший зв'язок з Українською повстанською армією.

У 1955 році О. Франко закінчила Калуську середню школу та вступила на історичний факультет Львівського державного університету. Студентські роки промайнули у часи хрущовської «відлиги» напередодні початку руху шістдесятників. Оксана Омелянівна все більше і більше заглиблювалася у вивчення української історії, особливо її цікавили історичні джерела. Саме археографічній справі вона й присвятила понад 30 років свого життя. Закінчивши університет у 1960 році, О. Франко почала працювати у Львівському обласному державному архіві (нині – Державний архів Львівської області), у якому готувала документи до відзначення ювілею – 300-річчя від часу заснування своєї духовної *alma mater*. У цьому ж році вона вийшла заміж за випускника Львівського політехнічного інституту Дмитра Уляновича Данилюка (1933–2013) і виїхала до Ленінграда за місцем призначення чоловіка. Там працювала науковцем в архівах, зокрема в Центральному державному історичному архіві, де виявила багато матеріалів з українки другої половини ХІХ ст., якими суттєво послуговувалася під час написання двох своїх дисертацій.

Упродовж 1968–1975 років Оксана Омелянівна працювала в Києві на посадах старшого наукового співробітника, завідувача відділу, секретаря вченої ради Центрального державного історичного архіву УРСР.

У 1975 році вона перейшла на роботу в академічний Інститут археології (м. Київ), спершу на посаду наукового, згодом старшого наукового співробітника з покладанням на неї обов'язків завідувача наукового архіву.

У 1990 році О. Франко повернулася до Львова. Вчена рада історичного факультету в 1994 році обрала її доцентом кафедри історії та етнографії України (з 1995 року – кафедра етнології). На цій кафедрі вона виявила себе з найкращого боку, з 2004 року працювала на посаді професора, а у 2011 році їй було присвоєно вчене звання професора.

Оксана Омелянівна зарекомендувала себе як талановитий український дослідник – історик, етнолог, архівіст. У 1985 році вчена захистила кандидатську дисертацію на тему «Суспільно-політичний рух на Україні кінця 50-х – початку 60-х років ХІХ ст. (джерелознавча характеристика архівних документів)».

У 1990 році О. Франко із співупорядниками М. Бутич та І. Глизем опублікувала в Києві фундаментальну працю у трьох томах – корпус документів і матеріалів під промовистою назвою «Кирило-Мефодіївське товариство». Під науковим керів-

ництвом видатного археографа І. Бутича згадані співавтори підготували видання до друку раніше, але протягом майже 20 років публікація була заборонена через українську державницьку ідею, яку вгледіла в програмних документах кирило-мефодіївців не тільки царська влада, а й радянська цензура.

У 2000 році Оксана Омелянівна захистила докторську дисертацію «Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка», у якій доволі вичерпно висвітлила багатогранний творчий життєпис цієї непересічної особистості в українській науці та громадсько-соціальному царині біографії вченого. Наголосимо, що повноцінно вивчати спадщину Ф. Вовка в радянський час було негласно заборонено.

До захисту докторської дисертації О. Франко опублікувала дві книги та декілька десятків статей, у яких розглянула науковий доробок Ф. Вовка. Серед її публікацій із цієї проблематики насамперед згадаємо такі дослідження: «Народознавчі праці Ф. К. Вовка» (журнал «Народна творчість та етнографія», 1989 р., № 6), «Ф. К. Вовк (Волков). Биографический очерк» («Советская этнография», 1990 р., № 1; у співавторстві з А. Франком), «Ukrainski etnograf, archeolog, antropolog F. K. Wowk» («Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego: Prace etnograficzne», 1992 р., Zeszyt 30, у співавторстві з В. Наулком), книга «Федір Вовк» (Нью-Йорк, УВАН, 1997 р.), монографія «Федір Вовк – учений і громадський діяч» (Київ, 2000 р., 2001 р.), а також епістолярне видання «Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком» (Київ; Львів, 2001 р., співупорядник).

У науковців України та широкої громадськості значний інтерес викликала також книга «О. Ф. Кістяківський. Щоденник. 1874–1885» у двох томах, яка побачила світ у київському видавництві «Наукова думка» в 1994–1995 роках. Співупорядниками цієї книги були О. Франко, М. Бутич, І. Глизь і В. Шандра.

Ця джерелознавча праця і тритомник «Кирило-Мефодіївське товариство» під спільною назвою серії із п'яти томів «Українське національне відродження в документах і мемуарах XIX століття» (252 друк. арк.) у 1996 році були висунуті на конкурс на здобуття Державної премії в галузі науки і техніки. Їхнім конкурентом була п'ятитомна англійська енциклопедія укра-

їнознавства В. Кубійовича та Д. Струка. Однак гуманітаріїв не удостоїли нагороди. У 1998 році видання «О. Ф. Кістяківський. Щоденник...», упорядником обох томів якого була О. Франко, відзначили Премією імені М. С. Грушевського НАН України.

Оксану Омелянівну зацікавила ще одна видатна, недостатньо, спорадично, фрагментарно висвітлена в українській науці постать Вадима Щербаківського. Життю і творчості цієї особистості вона присвятила праці «Аналіз документів та матеріалів особистого наукового архіву Вадима Щербаківського» («Вісник Інституту археології», 2012 р., № 7; у співавторстві з Андрієм Франком), «Vědecká a společensko politická činnost Vadyrna Scerbakivs'koho» («Ukrajinská Svobodná Univerzita (1921–1996)»). Прага, 1998 р.) та ін. У 2017 році О. Франко опрацювала архів вченого в Мюнхені й опублікувала дослідження «Наукова діяльність Вадима Щербаківського в Українському вільному університеті (до 140-річчя від дня народження)» («Науковий збірник УВУ», Мюнхен, 2017 р., № 21; у співавторстві з Андрієм Франком) та ще одну велику за обсягом концептуальну, джерелознавчо-археографічну, модерну працю «Археолог, історик, мистецтвознавець, етнолог, музеєзнавець, педагог Вадим Щербаківський: емігрантська віха творчого життєпису українського вченого, професора (1922–1957)» («Вісник Інституту археології ЛНУ ім. І. Франка», 2017 р., вип. 12, с. 86–167; у співавторстві з Андрієм Франком). Разом із сином Андрієм Дмитровичем Франком (кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу франкознавства Інституту Івана Франка НАН України (м. Львів) з 1994 р.) Оксана Омелянівна підготувала до друку фундаментальне новаторське дослідження «Брати Данило і Вадим Щербаківські. Життя та наукова діяльність».

З раннього дитинства нашу ювілярку захоплювали життя і творчість її родича – відомого українського письменника, поета, громадсько-політичного діяча Івана Франка. Вона стала співупорядником та співавтором коментарів додаткових томів до видання спадщини І. Франка «Зібрання творів у 50 томах» (Київ: Наукова думка, 2008 р., т. 51; 2010 р., т. 54; у 2017 р. т. 56 підготовлено до друку). Ретельну роботу вона здійснює разом з постійним членом головної редколегії видання, відповідальним секретарем 51-го тому А. Франком, який

є одним з провідних коментаторів та упорядників науково-джерельного «апарату» цілісного корпусу всіх додаткових томів зібрання (томи 51–56, а також нумерований довідковий том «Покажчик купюр»). Досвідчений текстолог, археограф-джерелознавець О. Франко готує до публікації різноматичні праці І. Франка, здебільшого історико-літературного та етнографічного змісту. Зокрема, це упорядковане разом з А. Франком дослідження «Огляд праць над етнографією Галичини», яке не увійшло до п'ятидесятитомника вченого. У 2003 році О. Франко брала участь у підготовці та виданні книги «Зеновія Франко (1926–1991): Статті. Спогади. Матеріали», що побачила світ у Львові за редакцією М. Вальо.

Оксана Омелянівна вже понад 30 років плідно працює на педагогічній ниві вищої школи. Вона успішно проводила семінарські заняття з історії та джерелознавства України, читає лекції з етнології України та етнографії народів світу, українознавства і викладає низку спецкурсів. Випускники факультету з вдячністю згадують її як умілого, доброзичливого наставника і порадирика. Лекції Оксани Омелянівни завжди викликають інтерес і позитивні відгуки у слухачів. Під її керівництвом студенти захистили десятки дипломних, бакалаврських, магістерських робіт.

Професор О. Франко брала активну участь у діяльності вченої ради історичного факультету. Понад 15 років вона є членом спецрад із захисту докторських та кандидатських дисертацій Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича та Інституту народознавства НАН України. О. Франко була офіційним опонентом і рецензентом багатьох наукових праць з історико-етнологічної тематики. Її виступи завжди відзначаються чіткістю формулювання висновків та об'єктивністю. Під керівництвом Оксани Омелянівни три аспіранти написали і захистили кандидатські дисертації (тут варто згадати також про «консультування» талановитого аспіранта Українського вільного університету в Мюнхені Артема Кокоша).

О. Франко донині тісно співпрацює з Інститутом Івана Франка НАН України, музеями І. Франка у Львові, Калуші й с. Нагуєвичі, Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інститутом народознавства НАН України, Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,

Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Європейським центром НТШ у Парижі, Українським вільним університетом у Мюнхені та іншими науково-респектабельними вітчизняними і закордонними академічними інституціями. Вона опрацьовує архіви українських учених у діаспорі, має публікації у Франції, Англії, США, Німеччині, Чехії, Польщі та інших країнах. Дослідниця плідно працює в Науковому товаристві імені Шевченка (секція етнографії та фольклористики), бере участь у франкознавчих, літературознавчих, археологічних та мистецтвознавчих наукових конференціях.

Загалом дослідницький доробок О. Франко доволі значний і достатньо вагомий. Вона є автором понад 200 наукових, методологічних, освітньо-методичних і науково-популярних праць, розділів у вузівських підручниках з етнології, енциклопедичних виданнях та інших публікацій. Учена має урядові нагороди і є почесним громадянином м. Калуша (з 1997 р.).

О. Франко завжди привітна, щира й чесна людина. Вона має заслужений авторитет у середовищі викладачів і студентів факультету. Про її сильний, незламний, конструктивний характер свідчить і такий факт. У 1992 році за ініціативою та активного сприяння А. Франка близька родичка Каменяра організувала Музей-оселю родини Івана Франка в Калуші (Підгірки), подарувавши для втілення в життя цієї справи свій спадковий коштовний будинок. Вона збрала і зберегла для Музею багато родинних речей І. Франка, виявила нові архівні документи, дослідила разом з А. Франком родовідне дерево Великого Каменяра.

Професор О. Франко вважає, що організація в Калуші Музею І. Франка та участь у виданні його творчої спадщини – це її віддяка за той «дух, що тіло рве до бою», і за споріднену з письменником кров, яка пульсує в її жилах. Такими резонансними суспільно-культурологічними та науковотворчими здобутками вона може гідно «прозвітувати» перед людьми за те харизматичне, гучне, поважне прізвище, яке отримала при народженні.

11 квітня 2019 року виповнюється 80 літ вельмишановній Оксані Омелянівні Франко. Щиро бажаємо їй усіляких гараздів, міцного здоров'я, щасливих подальших років життя і плідної науково-творчої праці.

Костянтин Кондратюк